

Saamannäen kivikautinen asuin-
paikka Kirkonkylän Jutin talon maal-
la Harjavallassa.

Tutkittu 4-6 p:nä Heinäk. 1905.

[Kertomukseen kuuluu kartta, neljä valo-
kuvaa sekä Hist. Mus. Luettl. N:o 4570:1-34.]

Saamannäen kivikautista asutusta
osottavia löytöjä on Valtion Historialli-
seen Museoon tulleet lounais-suomalais-
mallinen paikkikivoves (h. m. l. 4276:4), jonka
maisteri Julius Ailio toi näille seudun
tekemältä tutkimusmatkaltaan syksyllä
1903., sekä myöhemmin torppari J. B. Lauri-
lan kesäkuussa 1904. lähettämät kivikalut.
lounaissuomalais-mallisen kivoves varsi-
osa, kiviasen katkelma sekä pitsemän
hioinlaan ja yksi käsihioimen katkelma,
kvartsiittibristakiveä. [Hist. Mus. Luettl. 4399:1-10]

Mainittu Saamannäki sijaitsee Harja-
vallan pitäjän kirkonkylään kuuluvan
Jutin (ent. Rüttien) talon maalla, noin 5. km
päässä Harjavallan asemalta (josta noin
1. km² päässä on Merstolan keestikivari)
ja noin 3² kilometrin päässä Harjavallan
ja Kiikaisten rajalla olevalta Toisevan
kulmalta, joka niin ikään on kivikauti-
sesta asutuksestaan tunnettu. Se on er-
tisen suomaan, mykyään alavan, osaksi
resiperäisen niityn itäistä laitaa, ja epäi-
lemättä muinaisen kalarikkeen järven tai

merenlahden rantaa, vieläpä nähtävästi
saman vesijakson, jonka vierillä ovat
sekä Torisevan että Kiikaisten - Uotimmaen
kivikautiset asuinpaikat. Mäki on
päävä ^{del. & konna} päin, länteen ja lounaisessa
kaltevaa ^{yläpuolelta} (morsnikiekkaharjua, joka hei-
konlaista metsää kasvavana jatkuu ai-
nakin Harjarallan kirkon tienoilta ja Mers-
tolan kylään asti. Seudun nykyinen ainoa
vesijäte, ennen mainitun mätymään hal-
ki kulkeva viläkin kalainen oja on
mäen juurilta noin 200 metrin päässä.
Tästä kohoaa mäki aluksi loivasti, teh-
den esim. Saaman torpan kohdalla 170 met-
rin päässä ojasta vasta 2,56 metrin nousu
ojan vesirajasta (6/7 05. klo. 9 a.p.), sitten vä-
hän jyrkemmästi saavutteen tällä löy-
töalalla korkeintaan 12-14 metrin korkeuden.
Matalimmalta, tällä alueella tavatut
löydöt ovat esiintyneet noin 6-7 metrin
korkeudelta. Mitä löytöalueen laajuuteen
tulee on se Saamanniellä yli 400 met-
rin pituinen, mutta yksittäisistä kuule-
man mukaan tavatuista löydöistä päät-
tään on samaa kivikautista asutusta
jatkunut Saamanniäkeä rajoittavien
kapeain notkelmains takana nousuilla
hiekkaharjuillakin sekä Jutin talon juo-
relle että vastakkaisessa suuntaan.
Osa alueesta on viljelyksellä, jota
täällä on koetettu ulottaa niin kau-
vaksi kuin mahdollista hiekkakar-
kaan koetaan. Muuten selviää kysymyk-
sesjä oleva seutu tarkemmin tähän
liittyvistä kartoista ja näköalakuivista.

Kun pääpaino täällä tutkimusmatkalla
prantien seudun topografian tutkimiseen,
riitti varsinainen kaivausten toimittami-
seen vähemmän aikaa, jonka vuoksi ne suun-
niteltiinkin etupäässä löytöalusten laajuuden
selvittämiseen, sikäli kun tämä vilje-
lyksiltä saattoi käydä päinsä. Tämän johdos-
ta kaivettiin pienempiä alueita useam-
malla kohdalla pitkin Saamanniäsen sivua.
Näitä kaivausalueita sekä niiden itse kuu-
kin laajuus nähdään kartalta.

Seudun toistaiseksi pikkaimmalla löy-
täpaikalla noin 100. metrin päässä Saaman tor-
pasta ^{N. N. W.} länteen olevalla hiekkakuopalla kaivot-
tiin kaukkiaan noin 40. ^{metrin} ^{relia.} laajuinen alue,
josta noin 15. metriä ala itse hiekkakuo-
pan pohjaa. Tästä hiekkakuopasta, jonka
aseman ja laajuuden saa helposti selville
kartasta, oli noin hiekkaa pisty korkeintaan
noin 85. cm² syvyydelle, mutta paikoin vaan
20.-30. cm² paksuudelta pintaa. Kaivausalueelta,
joka tutkimista varten jaettiin XII puitteen/kat-
soiritijistä asemapiiristä tältä alueelta),
oli koskemattomilla kohdilla pinnalla noin
5. cm² paksuinen kaivainkerros multa-
kerros, jonka päällä puohonurmi, tämän
alla alkoi heti kettasen pukea liikaisen
värinen hieno hiekka, jossa paikoin oli li-
kaisempia kohtia, jokuun hielen pala tai
savimäikkä tai laajempi savisuoni. Tätä
ulottui noin 40-55. cm² syvyydelle, josta läh-
tiin alkoi puhdas karkeampi kivensakar-
nen sora, minkä alla taas oli paikoin
savi, paikoin hyvin hieno merenanta
hiekkä. Kulltuurikerros käsitti vaan päättim-

mäisen hiekkakerroksen ja ulottui siis
tällä alueella noin 40-55 cm: syvyydelle.
Tästä tavattiin myöskin löydöt, jotka
enimmäkseen olivat lähellä puinta ja
ainoastaan parissa tapauksessa (luupa-
lasia) pohjasoran rajalla. Hiekkakuopan
osalla tutkittua aluetta oli jälellä ole-
va kulttuurikerros sotkeutunut hyvin
sekaiseksi, joten se eri-kohtilla ulottui
hyvin erisyrälle mutta korkeintaan noin
30 cm: vaiheille nykyisestä pinnasta. Mi-
tään kintteätä jäämiöstä tulisijaa tai
kolanpohjaa, hiilipesäkettä tai muuta
sammoista ei tavattu.

Edelleen tutkittiin Tuaman torpan pol-
kolla sen yläpuolella viljelmättömällä
aidanvierustalla kolme puintä aluetta,
(kartalla kohdat a, b. ja c.) Kohdilla a ja b
ulottui liikkamalla ollut hiekkakerros kyl-
lä noin 30-40 cm: syvyydelle pinnasta,
ollon väiltään lihasen ruskeuta ja
paikoin sekä rökistä että loimullis-
ta, mutta tämän on ainakin osaksi
aikaansaanut myöhempyi tulen kos-
ketus, ehkä peltton karskeamisen ai-
kana. Syvemmällä oli karkeampi kei-
ven sekainen sora. Näiltä kohdilta ei
löytynyt mitään mainittavaa. Kohdalla
c, josta löydettiin pieni käsitöimien
kappale kvartsiittihietakiveä ja pieni
poltettu luupala, oli pöytäimäinen
hiekkakerros keltaisen harmaa vaaleam-
milla ja tummemmilla raidoilla ja täp-
pillä ja ulottui noin 40 cm: syvyydelle.
Tästä alkoi puhtaasti väinön vaaleampi

hiekkä.

Samoin kaivettiin Ysonmäen torpan pol-
lolla torpan alapuolella olevalla num-
mella neljä pientä aluetta jotka kar-
talla ovat merkityt d^{lla} e^{lla} f^{lla} ja g^{lla}.
Näistä ei kolmella ensimmäisillä
kohdalla havaittu mitään kivikau-
tisen asutuksen merkkiä. Neljännellä
kohdalla (g) sen sijaan esiintyi ohuen-
[noin 5. cm:] niimmullaan alla kettasoo-
ruskea loimullinen hiekkakerros, jo-
ka selvästi osoitti vanhan kulttuurin
kosketusta. Hiekkassa sitä paitsi tavat-
tiin siellä täällä joku hielen palanen.
Tämä kulttuurin koskettama maa ulot-
tui noin 40. cm: syvyydelle, josta läh-
tien hiekkä oli puhdasta vaalean har-
maata. Tästä kulttuurihiekasta tavat-
tiin myöskin muutama asen sirpale
joka kiven lastu, saviastian palasia
ja pieni pottettu luupala.

Saamanniasta tavatut löydöt ovat
siikkaperäisemmin kuvitellut Ylist. Mu-
seon luettelossa 4570: 1-34. Niitä oli kolme
lounaissuomalaismallista tasatultaa
samoin lounaissuomalaismallisen kiveen
varsikatkelma, kourutaltan teräkatkelma,
kolmisenkymmentä hioinkiven kappaleita,
hiekkakiveä, joukko asenlastuja ja lius-
kelmia, muuan asen tekele, joukko sa-
viastian palasia ja muutamia pottettu-
ja luunpalasia. Asenet ovat myöhäistä
kivikauden muotoa. Saviastianpalasten
saviaines on yleensä karkeahiekkas-
ta, väritään ne ovat ensimmäiseen

likaisen harmaita tai vaalean puna-
sia. Suurin osa niistä on ilman
koristeita, ja niissä niissä koristeita
on, on koristeaiheena käytetty kuop-
po-, ympyrä- tai kamracihettä ja
aihe kompositionit yleensä ovat hy-
vin yksinkertaiset. Muodolle ja
koolleen vaihtelevat astiat, mutta
merkille prantava on, että astiain jou-
kosta esiintyy tasapohjaisia ja reu-
naltaan ulospäin taipuvia, jotka o-
soittavat myöhäisyyttä.

Myöhäiseen kivikautiseen asutukseen
viittaavat niinkään seudun korkeus-
suhteet. Maisteri J. Kilion tiedonannon
mukaan on ylömpänämainitun vesi-
jätönmaan korkeus merenpinnasta Uo-
timmäen kivikautisen asuinpaikan
kohdalla Kuikkaisissa 25. metriä. Koska
saman alangon korkeus Saamannä-
en kohdallakin lienee jotakuinkin
sama, ja on matalimmalla tavalla
löydyt Saamannäellä noin 32. metrin kor-
keudella merenpinnasta. Koska viimeinen
maan kohoamisen näillä seuduilla te-
kee noin 60. metriä, on Saamannäen
löytöalue tullut kuivalle vasta maini-
tun kohoamisen keskivaiheilla, joten
sen kivikautinen asutus topografisten
sikkojinkin puolesta saattaa olla vas-
ta kivikauden loppupuolelta. Näin-
ollen voipi Saamannäen kivikautinen
asutus hyvin olla saman aikainen
kuin asutukset saman muinaisen
veden rannalla Uotimäellä ja Toisvalla.

Täitsi kivikautisen asutuksen jätöitä on Saamassaella muutamakin kuintsi-
tä muinaisjäännöksiä, nim. hauta-
raunioita eli väreitä. Näitä patti
kartoitetulle alueelle kokonaisuuta 5.
ohotä sekä sitäpaitsi 2 hävitetyyn
vareen jätettä. Näistä suurin on Isom-
mäen torpan aitan takana (paloku-
vassa 2.) Tämä on 16 metriä läpimitä-
ten ja noin 2 metriä korkea. Maloku-
vassa 4 näkyy saman torpan vierel-
lä kaksi piennempää varetta, joiden
läpimitä on 8-9 metriä ja korkeus
noin 1 metriä. Varet ovat epäsää-
nöllistä ja eri suurista, mutta enin-
mäkseen mielen nostamista kiristä
kasattuja. Muutamista hävitetyistä
vareista kerrotaan täällä löyde-
tyyn polttamattomia luurankoja ja
pesim. Jutun talon luona olevasta Torpu-
pari korrelan kaivauttamasta) Wa-
reiden suuruuden arvelloaan täällä
taas pöppurvan väinäjain saattajain
lukumäärästä siten, että mitä enem-
män on väinäjalla ollut saatto-
väkeä, sitä suuremmaksi on niiden
käämä vare nousut, mitä vähem-
män mitä on ollut, sitä piennempi
on vare. Aikanaan tapahtuva tut-
kimus tulee osoittamaan, miltä a-
jalta nämät muinaisjäännökset ovat
peräisin.

Helsingissä 17. p. elokuuta 1905.

J. Rieme

N° 1.

Harjavalta.

Saaman torppa.
SE suunnasta.

Valokuvasi heinäkuussa 1905.

Juhani Rinne.

2670

N° 4.

Harjavalta.

Saaman torppa ja sen edustalla
olevat kaksi varetta NW suunnasta.

Valokuvasi heinäkuussa 1905.

Juhani Rinne.

2672.

N° 3.

Harjavalta.

Saamannmäen hiekkakuoppa,
sen N. päästä kaakkoiseen suuntaan.

Valokuvasi heinäkuussa 1905.

Juhani Rinne.

2669

N° 2.

Harjavalta.

Isonmäen torppa.

SSE suunnasta

Välökuvaksi heinäkuussa 1905.

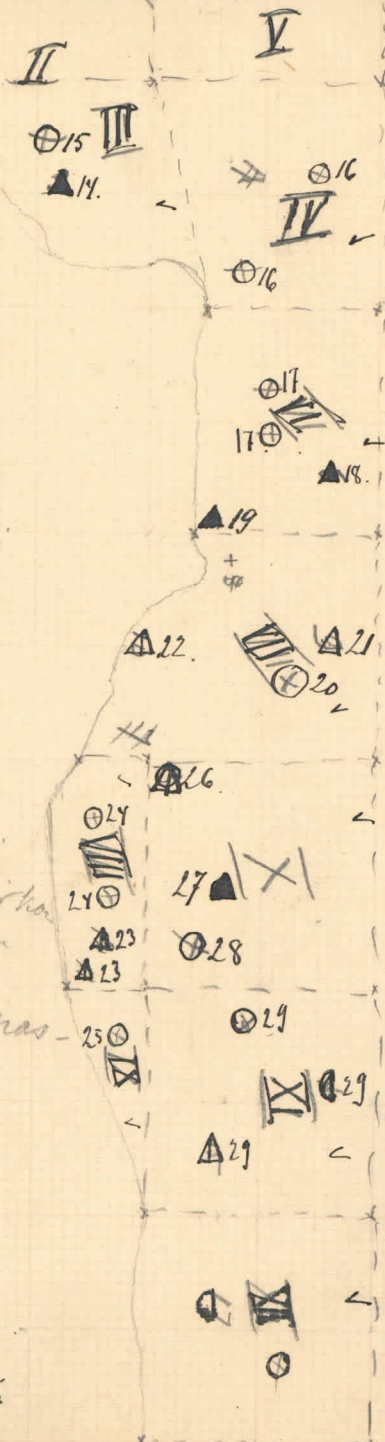
Juhani Rinne.

2671

- 1 luu
- 2 hiirikivien pala
- + sivistyspalasia
- 3 hiirikivien pala
- 4 hiivinkivi
- 5 "
- 6 "
- 7 "
- 8 " (2)
- 9 tasatavetta (sis. otto)
- 10 kivikattelman
- 11 kiviaseen fragmentti
- 12 kivikattelman
- 13 asefragmentti
- 14 kivi
- 15 kattelman
- 16 lunkkiponni (alin otto)
- 17 "

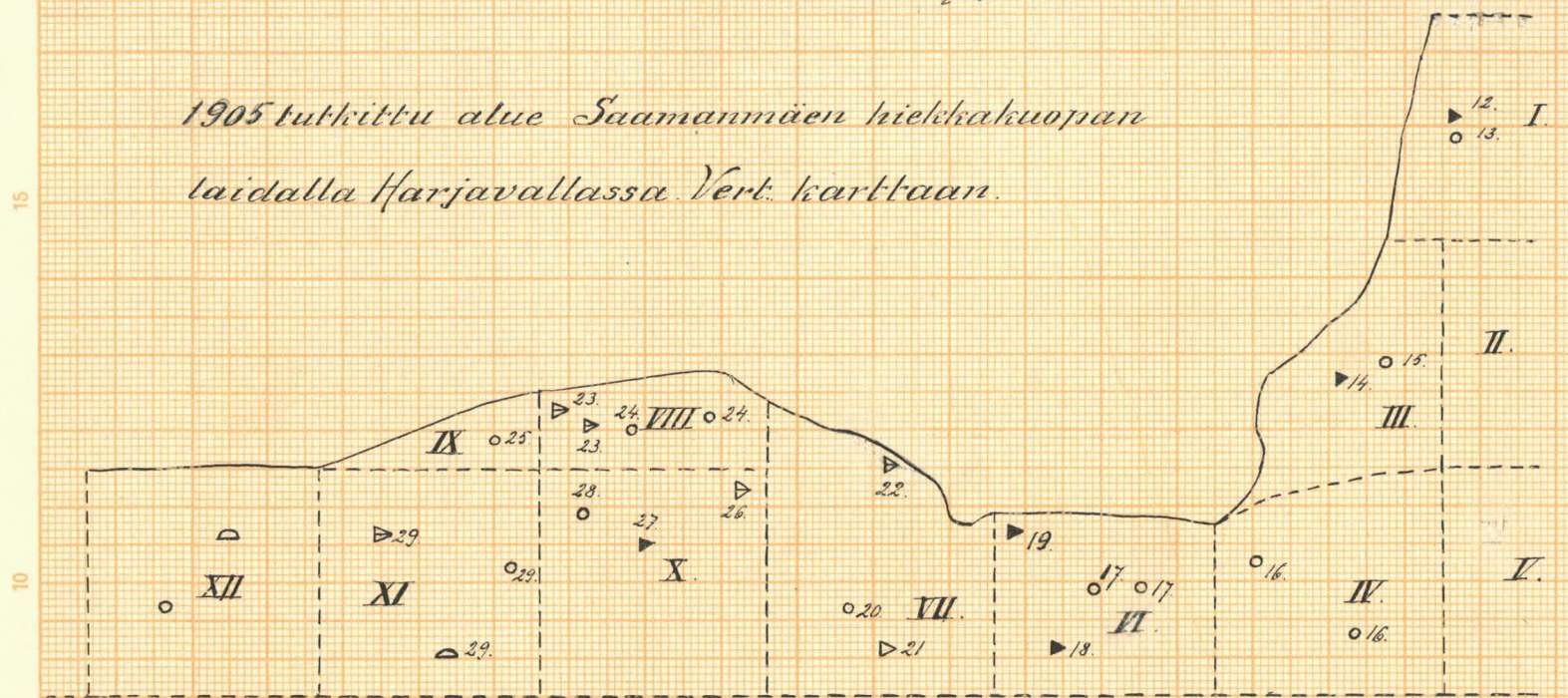
Saamanmaki
 Starjavallaan kirkon
 kylvän julin talon
 maalla. Saaman
 korvan hiikkakuopas-
 ta. 1905

- △ kiviase
- loovastpalasia
- ▲ tikkohivi
- ◊ lunkkipalasia
- ▲ asen lottujatankaleilit

Muini Jta 2812 06
48

1905 tutkittu alue Saamanmäen hiekkakuopan
laidalla Harjavallassa Vert. karttaan.

- ▷ kiviase
- saviast. palasia
- ▶ tahtokivi
- ◐ luupalasia
- ▽ aseennastuja tai tekeleitä

0 1 2 3 4 mtr.